

Citovanie a práca s citačnými manažérmi

kurz
Elektronické informačné zdroje pre vedu - Publikačný poradca

Kristína Muráňová
Centrum vedecko-technických informácií SR

10100100110001101110100 0 1 0 1 1 01 1 1

- Medzinárodne používaný štandard v oblasti citovania **ISO 690 Information and documentation – Guidelines for bibliographic references and citations to information resources** (2010)
- V roku 2012 preložený aj do slovenského jazyka (**STN ISO 2012**). Jeho používanie preferuje aj **Metodické usmernenie č. 56/2011** o náležitostiach záverečných prác, ich bibliografickej registrácii, uchovávaní a sprístupňovaní (2011)
- V súčasnosti **online citačné manažéry**: umožňujú vygenerovať bibliografický odkaz na základe ISBN alebo na základe iných bibliografických údajov, avšak neumožňujú stopercentne spoľahlivú úpravu bibliografických odkazov podľa techník citovania
- CitacePro, Zotero, Mendeley, EndNote, RefWorks...

Štandard ISO 690 (2010), resp. STN ISO 690 (2012) určuje:

1. výber prvkov bibliografického odkazu,
2. formu prvkov bibliografického odkazu,
3. ich záväznosť a poradie.

1. **Primárna zodpovednosť:** (meno a priezvisko autora v invertovanom slovoslede, ostatní autori sa *môžu* uvádzať v priamom slovoslede, o poslednom autorovi norma zavádza používanie spojky „a“ a priamy slovosled, napr. jeden autor: PAVLÁSKOVÁ, Andrea alebo PAVLÁSKOVÁ, A., viacerí autori: JURSOVÁ, Z., P. BORČIN a M. WEISENPACHER)

2. **Názov zdrojového dokumentu:** (píšeme kurzívou)

3. **Označenie média:** (len pre elektronické zdroje a neknižné dokumenty, uvádzame v hranatých zátvorkách) napr. [nástená mapa], pri zdrojoch na internete [online]

4. **Vydanie:** (prvé vydanie nezapisujeme! Napr. 2. rozš. vyd.)

5. **Sekundárna zodpovednosť:** (osoby iné ako autor, napr. ilustrátori, lektori, vedeckí redaktori), údaj nie je povinný, meno a priezvisko v priamom slovoslede

6. **Vydavateľské údaje (miesto vydania, vydavateľ, dátum vydania):** zapisujeme ich v podobe: Miesto vydania: meno vydavateľa, dátum vydania. Napr. München: K.G.Saur Verlag, 1989
7. **Numerácia (číslovanie a rozsah strán):** používame len v prípade, že tvoríme odkaz na *príspevok* v monografii alebo seriáli. Pri príspevku v monografii (zborníku) – označenie zväzku. Napr. zv. 3, s. 5-18
V prípade príspevku v časopise – ročník a číslo periodika. Napr. roč. 7, č. 4, s. 10-20 alebo **7**(4), 10-20. Pri inojazyčných časopisoch použijeme označenie v originálnom znení: vol. 6, iss. 5, s. 5-6. (okrem údajov o rozsahu strán!!)
8. **Dátum citovania:** len pri elektronických online zdrojoch. Napr. [cit. 10. apríla 2001].
9. **Údaje o edícii:** zapisujeme vo forme: Názov edície, označenie zväzku. Napr. Kriminálne prípady, zv. 8
10. **Dostupnosť elektronických dokumentov:** povinný údaj pri elektronických online zdrojoch.
Používame frázu „Dostupné na:“, napr. Dostupné na: <http://www.fphil.uniba.sk>
11. **Štandardné číslo:** ISBN pre knihy a ISSN pre seriály uvádzame len vtedy, ak sa v dokumente nachádzajú.
Zapisujeme aj označenie ISBN a ISSN, napr. ISBN 80-88982-57-X.
12. **Poznámky:** medzi najčastejšie patrí poznámka o požiadavkách na systém v prípade elektronických zdrojov, napr: Požiadavky na systém: Internet Explorer 5.0 alebo vyššia verzia

ZÁVÄZNOSŤ (POVINNOSŤ) A PORADIE PRVKOV V BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOCH + príklady

1. Tlačené knihy a monografie

Primárna zodpovednosť. *Názov: Podnázov. Vydanie.* Sekundárna zodpovednosť. **Miesto vydania: Názov vydavateľa, rok vydania. Názov edície, číslo edície. ISBN. *Lokácia. Poznámky.**

STRINDBERG, August, ŽITNÝ, Milan a Jozef SZABÓ. *Hra snov*. Bratislava: Lita, 1989.

2. Normy

Označenie a číslo normy: rok zavedenia do platnosti, *Názov.*

STN ISO 471:1997, *Guma*.

3. Legislatívne dokumenty

Označenie a číslo LD/rok publikovania a skratka dokumentu *Názov.*

Zákon č. 213/1992 Z. z. o spotrebných daniach s dôvodovou správou.

6. Časti webových sídiel (webové stránky)

Autor webového sídla. Názov webovej stránky. *Názov webového sídla* [označenie média]. Miesto vydania: Názov vydavateľa, dátum vydania [dátum citovania]. ISBN. Dostupnosť a prístup webovej stránky

Geografia Slovenska. *SlovakiaSite* [online]. Relytech, ©2015 [cit. 2015-09-23]. Dostupné na:
<http://www.slovakiasite.com/sk/geografia.php>

7. Príspevky v tlačenej monografickej publikácii

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku. In: Hlavná zodpovednosť za zdrojový dokument. *Názov zdrojového dokumentu: Podnázov. Vydanie.* Sekundárna zodpovednosť za zdrojový dokument. Miesto vydania: Názov vydavateľa, rok vydania, Numerácia, rozsah strán. Názov edície, číslo zväzku. ISBN.

TIBENSKÝ, Ján. Charakteristika kvantitatívneho a kvalitatívneho rastu pramennej bázy v dielach reprezentantov barokového slavizmu na Slovensku. In: *Aktuálne problémy dejín slavistiky*. Bratislava: Ústav historických vied SAV, 1986, s. 2-20.

10. Príspevky v elektronickom seriáli

Primárna zodpovednosť za príspevok. Názov príspevku: Podnázov. In: *Názov seriálu: Podnázov* [označenie média]. Miesto vydania: vydavateľ, Dátum vydania, numerácia, rozsah strán [dátum citovania]. ISSN.
Dostupnosť a prístup

TYROL, Anton. Školstvo, veda, kultúra. In: *Kapitula* [online]. Spišské biskupstvo, 2013, roč. 4, s. 8-9 [cit. 2014-01-14]. Dostupné na: <http://www.rkbu.kapitula.sk/userfiles/file/kapitula-4-2013.pdf>

11. Sekundárne citovanie = citovanie cez sprostredkujúci zdroj

Pôvodný zdroj cit podľa Odkaz na sprostredkujúci zdroj.

REPČÁK, Jozef. *Prehľad dejín kníhtlače na Slovensku*. Bratislava, 1984 cit podľa DANIEL, David P. Vydania náboženskej literatúry v Levoči v období neskej reformácie (do roku 1650). In: *Knihy '97-'98*. Martin: Matica slovenská, 2000, s. 91-95. ISBN 80-7090-569-7.

TECHNIKY CITOVANIA A CITÁCIE

Štandard ISO 690 (2010) odporúča tri techniky/metódy citovania:

Technika prvého údaja a dátumu
(tzv. harvardský systém)

Technika číselných odkazov
(tzv. numerický systém)

Technika priebežných poznámok

TECHNIKA PRVÉHO ÚDAJA A DÁTUMU (harvardský systém)

Prvý údaj: priezvisko autora/autorov, prvé významné slovo z názvu

Dátum: dátum vydania. V bibliografických odkazoch sa dátum vydania presúva z oblasti vydavateľských údajov za prvý údaj

„Využívanie elektronických informačných zdrojov predpokladá istú zručnosť, čím sa kladú nároky ako na používateľa, tak i na personál knižnice“ (Janovská 2019, s. 9). Štatistické hodnotenie využívania EIZ sa stalo kľúčovou témou v oblasti knižničnej a informačnej vedy. V prípade tlačených dokumentov sa štatistické údaje získavali jednoducho z registračných záznamov čitateľov, štatistické údaje v prípade elektronických dokumentov sa získavajú na základe počtu prístupov (Shuling 2007). EIZ je možné hodnotiť prostredníctvom kvantitatívnych alebo kvalitatívnych metód hodnotenia. Conyers (2006) uvádza, že v prvom kroku je potrebné stanoviť, na čo budú slúžiť výsledky analýzy, čo nám potom definuje výber vhodných štatistických parametrov.

Zoznam bibliografických odkazov

CONYERS, A., 2006. Usage Statistics and Online Behaviour. In: *The E-Resources Management Handbook*. UKSG, 2006. s. 17-27. ISBN 0-9552448-0-3.

JANOVSKÁ, D., 2019. Elektronické informačné zdroje [online]. Bratislava: *InfoLib - Portál pre knižničnú a informačnú teóriu a prax* [cit. 2019-05-12]. Dostupné na: http://www.infolib.sk/files/Novy_portal_infolib_subory/marta_duskova/janovska-eiz.pdf

SHULING, W., 2007. Investigation and analysis of current use of electronic resources in university libraries. In: *Library Management*, vol. 28, iss. 1/2, pp.72-88. ISSN 0143-5124.

TECHNIKA PRVÉHO ÚDAJA A DÁTUMU (harvardský systém)

Zásady pre CITÁCIE

pri technike 1. údaj a dátumu:

- Citácia sa uvádza v okrúhlych zátvorkách.
- V zátvorkách uvedieme:
 - pri parafrázach: priezvisko autora (**nie verzálkami**) a rok vydania, napr. **(Novák 2000)**,
 - pri citátoch: priezvisko autora, rok vydania a číslo citovanej strany, napr. **(Novák 2000, s. 87)**.
- **Číslo citovanej strany** v prípade citátov píšeme v citáciách v jazyku citujúceho dokumentu, čiže v slovenčine, vždy ako **s.**, aj pokiaľ citujeme z inojazyčného dokumentu, napr. (Altmann 2007, s. 6)

Formy citácie

parafráza: **(Novák 2000)**, citát: **(Novák 2000, s. 87)**, dokument bez autora: **(Dejiny 1999)**, dve diela dvoch autorov: **(Valko 1999; Smolíková 2001)**, jedno dielo dvoch autorov: **(Novák a Valko 1999)**, viac ako traja autori: **(Polák et al. 1999)**, dátum vydania neznámy: **(Peters [bez dátumu])**, sekundárna citácia: **(Valko 1999 cit. podľa Peters 2000)**

Zásady pre zoznam bibliografických odkazov

Bibliografické odkazy sú usporiadané *abecedne* podľa 1. údaj (autor, popr. názov).

TECHNIKA ČÍSELNÝCH ODKAZOV (numerický systém)

umožňuje identifikovať citované dokumenty na základe priradenia vlastného poradového čísla ku každému citovanému titulu. **Poradové číslo pre jeden titul je vždy rovnaké** a premietne sa do formy citácie, ako aj do štruktúry zoznamu bibliografických odkazov.

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci“ (1 s. 9). Valach (2) označuje tieto tlačiarne za malé prenosné a zdôrazňuje, že ich tlačiarne využívali na tlač kníh výlučne náboženského charakteru Breza (1) ďalej uvádza, že.....

Zoznam bibliografických odkazov

1. BREZA, Vojtech. *Tlačiarne na Slovensku: 1477-1996*. Bratislava: Univerzitná knižnica Bratislava, 1997. ISBN 80-85170-25-6.
2. VALACH, Július. *Staré tlačiarne a tlačiarne na Slovensku*. Martin: Matica slovenská, 1987. Teória a výskum.

TECHNIKA ČÍSELNÝCH ODKAZOV (numerický systém)

Zásady pre CITÁCIE pri technike číselných odkazov

- Citácia má formu poradového čísla, ktoré vyjadruje, **koľký** v celkovom poradí bol dokument citovaný prvýkrát a obsahuje po medzere aj **číslo strany**, ak ide o *citát*.
- Poradové číslo (citácia) je buď:
 - a) **v okrúhlych** zátvorkách: (2),
 - b) **v hranatých** zátvorkách: [2],
 - c) ako súčasť **horného indexu**².
- Všetky citácie toho istého dokumentu majú *rovnaké poradové číslo*

Zásady pre bibliografické odkazy

- Bibliografické odkazy nie sú v zozname usporiadané abecedne, ale podľa poradových čísel
- Dátum vydania ostáva na pôvodnom mieste – v oblasti vydavateľských údajov

TECHNIKA PRIEBEŽNÝCH POZNÁMOK

každá citácia dokumentu dostáva poradové číslo priebežne. Na rozdiel od techniky číselných údajov má citácia toho istého dokumentu vždy iné poradové číslo.

Relatívne skoro po vynájdení kníhtlače sa tento spôsob výroby knihy dostáva aj do iných európskych krajín. „Presvedčivejšie dôkazy sa nám zachovali o produkcii tzv. kočujúcich tlačiarní v nasledujúcom storočí, i keď pôsobili len efemérne v Košiciach, Šintave, Komjaticiach, Plaveckom Podhradí a v Hlohovci¹ Valach² označuje tieto tlačiarne za malé prenosné a zdôrazňuje, že ich tlačiari využívali na tlač kníh výlučne náboženského charakteru. Breza³ ďalej uvádza, že: „.....“

Bibliografické odkazy v poznámke pod čiarou

¹BREZA, Vojtech. *Tlačiarne na Slovensku: 1477-1996*. Bratislava: Univerzitná knižnica Bratislava, 1997. ISBN 80-85170-25-6, s. 9.

²VALACH, Július. *Staré tlačiarne a tlačiari na Slovensku*. Martin: Matica slovenská, 1987. Teória a výskum.

³BREZA, ref. 1, s. 12.

TECHNIKA PRIEBEŽNÝCH POZNÁMOK

Zásady pre CITÁCIE pri technike priebežných poznámok

- Citácie vyjadrujú priebežné poradové číslo, v akom sa vyskytujú v texte
- Majú formu:
 - horného indexu,
 - okrúhlych zátvoriek,
 - hranatých zátvoriek.
- Každá ďalšia citácia **toho istého** dokumentu má **iné poradové číslo** – čísluje sa priebežne

Zásady pre bibliografické odkazy

- **Bibliografické odkazy** sú umiestnené v **poznámkach pod čiarou** s uvedením príslušného poradového čísla citácie
- Ak je dokument citovaný prvýkrát, v poznámke sa uvedie **celý bibliografický odkaz**. V prípade citátov sa po čiarke uvedie číslo citovanej strany
- Každá ďalšia citácia toho istého dokumentu má v poznámke buď celý odkaz, alebo len skrátenú formu odkazu v podobe: PRIEZVISKO, **ref.** číslo poznámky, v ktorej je celý bibliografický odkaz na citovaný dokument. **Do poznámky sa doplňuje po čiarke číslo citovanej strany (ak ide o citát).**
- Nie je nutné vytvárať samostatný zoznam bibliografických odkazov.

10100100110001101110100 0 1 0 1 1 01 1 1

CITAČNÉ MANAŽÉRY

- Online nástroje, ktoré umožňujú vygenerovať bibliografický odkaz na základe ISBN, popr. na základe iných bibliografických údajov
- Prvé citačné manažéry vedeli vytvárať bibliografie offline, avšak ich ďalšie funkcie boli značne limitované. Súčasné manažéry - sofistikované online nástroje pre vyhľadávanie, organizáciu aj zdieľanie informácií.
- Najpoužívanejšie u nás: CitacePro, Zotero, Mendeley, EndNote, RefWorks

Práca s citačným manažérom:

- niektoré databázy uľahčujú vkladanie dokumentov: priamy export do konkrétneho preferovaného referenčného manažéra (napr. Web of Science – EndNote, Scopus/ScienceDirect – Mendeley, IEEE/ProQuest – RefWorks)
- zo záznamov v knižnici používateľa dokáže citačný manažér vygenerovať citáciu, prípadne celý bibliografický zoznam

MENDELEY

- kombinuje funkcie citačného manažéra a akademickej sociálnej siete
- desktopová a online verzia – prepojené prostredníctvom funkcie **Sync**
- patrí do portfólia spoločnosti Elsevier – priamy export z databáz ScienceDirect a Scopus
- umožňuje dokumenty nielen organizovať, ale aj pracovať priamo s textom. Možnosť anotácie textu, priradenia vlastných kľúčových slov na vyhľadávanie, zdieľania konkrétnych pasáží a pod.
- pri zdieľaní ponúka možnosť obmedziť a definovať ľudí, ktorí majú prístup k záznamom
- plug-in umožňuje do Mendeley importovať záznamy z voľne dostupného webu (z GoogleScholar alebo Wikipédie)
- na generovanie citácií - 7000 citačných štýlov

MENDELEY

10100100110001101110100 0 1 0 1 1 01 1 1 1

- bezplatný, voľne prístupný citačný manažér
- desktopová a online verzia – prepojené prostredníctvom funkcie **Sync**
- plug-in do webového prehliadača a do textového editora
- 9000 citačných štýlov (možnosť importovať štýl neprístupný v základnej verzii, alebo vytvoriť vlastný štýl)
- vytváranie privátnych a verejných skupín a zdieľanie uložených dokumentov
- bezplatne 300 MB kapacita na ukladanie dokumentov
- možné ho využívať aj na mobilných zariadeniach so systémom iOS a Android

10100100110001101110 100 0 1 0 1 1 01 1 1

- systém na správu citácií v databázach spoločnosti Clarivate Analytics (Web of Science, JCR)
- štandardné funkcie: vkladanie dokumentov, ich organizáciu, generáciu citácií a bibliografií, zdieľanie obsahu s inými používateľmi
- špeciálne funkcie: „Match it“
- pre predplatiteľov databázy Web of Science: pri záznamoch uložených v EndNote sa automaticky zobrazí aktívny link „Times Cited“ z Web of Science. Takto je možné ihneď získať obraz o citovanosti dokumentu

10100100110001101110100 0 1 0 1 1 01 1 1 1

- patrí do portfólia spoločnosti ProQuest, v súčasnosti je k dispozícii iba v podobe inštitucionálneho predplatného
- vkladanie dokumentov, ich anotáciu a organizovanie, generovanie citácií a bibliografií a výber z celého radu citačných štýlov
- možnosť zdieľať dokumenty so všetkými, ktorí majú prístup k internetu, nie len s členmi predplatiteľskej inštitúcie
- spolupracuje s inými producentmi elektronických zdrojov ako je napr. EBSCO, Elsevier, BioOne, HighWire, OCLC, Wolters Kluwer a.i.
- pre textový editor Word - možnosť inštalovania plug-inu „Write-N-Cite“

10100100110001101110 100 0 1 0 1 1 01 1 1

- český komerční referenční manažér, ve své základní podobě k dispozici bezplatně
- bezplatně ponúka generovanie citácií podľa citačnej normy ČSN ISO 690
- platená verzia **CitacePRO Plus**: ďalšie pokročilé funkcie - úložisko pre dokumenty, ďalších 8000 citačných štýlov, prepojenie s knižničným discovery systémom alebo priamy import dokumentov z databáz EBSCO, ProQuest, ScienceDirect, SpringerLINK a. i

Zdroje

- LICHNEROVÁ, Lucia, 2016. *Písanie a obhajoba záverečných prác: vysokoškolské skriptá pre študentov Univerzity Komenského v Bratislave* [online]. Bratislava: Stimul [cit. 2019-10-29]. Dostupné na: http://stella.uniba.sk/texty/LL_pisanie_obhajoba_zaverecne_prace.pdf
- DOBBERSTEINOVÁ, J., S. HUDECOVÁ, Z. STOŽICKÁ, 2018. *Sprievodca svetom vedeckého publikovania. Učebný text pre kurz Publikačný poradca*. Bratislava: CVTI SR, 2018. ISBN 9788089965175
- <https://www.crossref.org/display-guidelines/>

ĎAKUJEM ZA POZORNOSŤ